

## Απαντήσεις Διαγωνίσματος Αρχαία Ελληνικά

**A1. α.** Να χαρακτηρίσετε καθεμιά από τις παρακάτω προτάσεις ως «σωστή» ή «λανθασμένη» και να γράψετε το σχετικό χωρίο του κειμένου που επιβεβαιώνει τον χαρακτηρισμό σας.

**α.** Ο Πλούταρχος δε θεωρεί απαραίτητο, προκειμένου να υπάρξει οικουμενικότητα, να επικρατήσει ταυτόχρονα ένας κοινός τρόπος ζωής.

-**Λάθος** ( *εἷς δὲ βίος ἦ* )

**β.** Ο Μέγας Αλέξανδρος συμπεριφερόταν σαν να εκπληρώνει μια θεϊκή αποστολή.

-**Σωστό** ( *ἀλλὰ κοινὸς ἦκειν θεόθεν ἀρμοστής καὶ διαλλακτῆς τῶν ὅλων νομίζων* )

**γ.** Σύμφωνα με τον Πλούταρχο η πολιτεία του Ζήνωνα αποτελεί ιδανική, αλλά ουτοπική πολιτική κατασκευή.

-**Σωστό** ( *ὥσπερ ὄναρ ἢ εἰδῶλον εὐνομίας φιλοσόφου καὶ πολιτείας ἀνατυπωσάμενος* )

**δ.** Ο Μ. Αλέξανδρος προκειμένου να σταθεροποιήσει την κυριαρχία του, δε χρησιμοποίησε βία, αλλά μόνο τη διπλωματία.

-**Λάθος** ( *οὗς τῷ λόγῳ μὴ συνῆγε τοῖς ὅπλοις βιαζόμενος* )

**ε.** Σύμφωνα με το κείμενο, το βασικό κριτήριο διαχωρισμού Ελλήνων και μη Ελλήνων θα πρέπει να είναι ηθικό.

-**Σωστό** ( *ἀλλὰ τὸ μὲν Ἑλληνικὸν ἀρετῇ τὸ δὲ βαρβαρικὸν κακίᾳ τεκμαίρεσθαι* )

(Μονάδες 5)

**β.** Να εντοπίσετε και να εξηγήσετε τον αναχρονισμό που υπάρχει στο κείμενο.

*«Καὶ μὴν ἡ πολὺ θαυμαζομένη πολιτεία τοῦ τὴν Στωικῶν αἴρεσιν καταβαλομένου Ζήνωνος...Τοῦτο Ζήνων μὲν ἔγραψεν ὥσπερ ὄναρ ἢ εἰδῶλον εὐνομίας φιλοσόφου καὶ πολιτείας ἀνατυπωσάμενος, **Αλέξανδρος δὲ τῷ λόγῳ τὸ ἔργου παρέσχευ**»*

Ο Ζήνων είχε γράψει ένα έργο με τον τίτλο *Πολιτεία* που δεν σώθηκε. Όπως ο Πλάτων στη δική του *Πολιτεία*, με την οποία αναπόφευκτα θα συγκρινόταν οποιαδήποτε άλλη, ο Στωικός κάνει τη δική του, εναλλακτική, πολιτική πρόταση για την ιδανική πολιτεία, στο πλαίσιο όμως μιας εποχής που αλλάζει. Πρόκειται, ίσως, για μία κοινότητα σοφών και ενάρετων ανθρώπων, όπου η ιδιότητα του πολίτη είναι μία μόνο πτυχή της ηθικής προσωπικότητας. Ο Πλούταρχος για τους σκοπούς του δικού του έργου συνδέει στοιχεία της ουτοπικής στωικής πόλης με την πολιτική του Μ. Αλεξάνδρου, ο οποίος έχει χαρακτηριστικά φιλοσόφου· **και κάνει έναν αναχρονισμό**: η δράση του Ζήνωνα ξεκίνησε γύρω στο 300 π.Χ., 23 χρόνια μετά τον θάνατο του Αλεξάνδρου. (βλ. βιβλίο φροντιστηρίου)

(Μονάδες 5)

**A2.** «ἀλλὰ τὸ μὲν Ἑλληνικὸν ἀρετῇ τὸ δὲ βαρβαρικὸν κακίᾳ τεκμαίρεσθαι» : Ποιο νοηματικό περιεχόμενο αποδίδεται στους όρους «Ἑλληνικὸν» και «βαρβαρικὸν» από τον Πλούταρχο;

Όπως γνωρίζουμε, παραδοσιακά τα ενδύματα και ο οπλισμός διέκριναν τους Έλληνες από τους βαρβάρους: η χλαμύς (χλαμύδα) ήταν ένδυμα των Ελλήνων, ενώ ο κάνδυς των Περσών. Επίσης, η πέλτη ήταν η ασπίδα που κρατούσαν οι Έλληνες και ο ἀκινάκης ήταν το ξίφος των Περσών.

Αντίθετα, στην αυτοκρατορία του Μ. Αλεξάνδρου, τον Έλληνα από τον βάρβαρο δεν τον διακρίνουν εξωτερικά χαρακτηριστικά (ένδυση, οπλισμός), αλλά η αρετή του ή η κακία του αντίστοιχα. Έλληνας θεωρείται αυτός που ζει με αρετή, ενώ βάρβαρος αυτός που ζει με κακία. Εδώ επανέρχεται η αντίληψη που υπήρχε στην Πολιτεία του Ζήνωνα, ότι πρόκειται για μια κοινότητα που στηρίζεται στην αρετή και η παρουσία της ή όχι αποτελεί το κριτήριο για την ένταξη και αναγνώριση του πολίτη. Η πολιτεία του Ζήνωνα δεν θα μπορούσε να έχει αποτελέσει πηγή έμπνευσης για τον Αλέξανδρο (αναχρονισμός). Το αντίθετο θα ήταν πιο εύλογο, δηλαδή η πολιτική του Αλεξάνδρου να είχε αποτελέσει πηγή έμπνευσης για τον Ζήωνα (που ήταν μεταγενέστερος). Άλλωστε, οι νέες συνθήκες που δημιουργήθηκαν μετά την εκστρατεία του Μεγάλου Αλεξάνδρου ευνοούσαν τη διάδοση της ιδέας του κοσμοπολιτισμού που ήδη προβαλλόταν έντονα από του κυνικούς φιλοσόφους (π.χ. Διογένης, Κράτης κλπ.).

Προσοχή στις αντιθέσεις τὸ μὲν Ἑλληνικὸν - τὸ δὲ βαρβαρικὸν, ἀρετῇ - κακίᾳ που στοχεύουν στη ρητή, σαφή και παραστατική έκφραση του νέου κριτηρίου διάκριση Ελλήνων / βαρβάρων.

**(Μονάδες 10)**

**A3.** Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν ως Σωστές ή Λανθασμένες με βάση την εισαγωγή του σχολικού βιβλίου:

α. Στην Πολιτεία του Πλάτωνα, οι τέσσερις θεμελιώδεις αρετές της ιδεώδους πολιτείας είναι η σοφία, η ανδρεία, η σωφροσύνη και η **αυτάρκεια**. **Λάθος** (η δικαιοσύνη)

β. Ο Αριστοτέλης στη Μακεδονία έμεινε ως το **334** π.Χ. **Λάθος** (335)

γ. Την πληροφορία ότι ο Σωκράτης πίστευε ότι η αδικία από τους συμπολίτες τους δεν αποτελεί δικαιολογία για να διαπράξει αδικία εναντίον των νόμων της πόλης την αντλούμε από το έργο του Πλάτωνα, **Απολογία**. **Λάθος** (Κρίτων)

δ. Ο **Πλάτωνας** διαίρεσε την Πολιτεία σε 10 βιβλία. **Λάθος** ( οι νεότεροι εκδότες, με τη σελιδαρίθμηση του Ερρίκου Στεφάνου)

ε. Ο Δημόκριτος ήταν ατομικός φιλόσοφος του 5<sup>ου</sup>/4<sup>ου</sup> αι. π.Χ. **Σωστό**

**(Μονάδες 10)**

**A4. α.** Με ποιες λέξεις του κειμένου έχουν ετυμολογική συγγένεια οι ακόλουθες:

σύνορο: διωρισμένοι, διορίζειν

ιστορικός: είδωλον

αντίρρηση: τῷ λόγῳ

φωριαμός: προσφερόμενος, συνενεγκών

ευωχία: πάρεσχε

μηδέν: ἔν

**(Μονάδες 6)**

**β.** Να γράψετε τα αντώνυμα των παρακάτω λέξεων του κειμένου :

διορίζειν: χωρίζεσθαι, διαιρείσθαι

φίλων: οικείων

διαίτας: βίους

τεκμαίρεσθαι : εικάζειν, σημαίνειν

**(Μονάδες 4)**

**A5.** Να συγκρίνετε τις απόψεις του Ισοκράτη για τον τρόπο που πρέπει οι Αθηναίοι να συμπεριφέρονται στους υπόλοιπους Έλληνες, με τον τρόπο που συμπεριφέρθηκε ο Μ. Αλέξανδρος στους λαούς που κατέκτησε. Να γίνουν σχετικές παραπομπές και στο παράλληλο και στο πρωτότυπο κείμενο.

**Πλαίσιο απάντησης :**

-Οι απόψεις του Ισοκράτη με αυτές του Μ. Αλέξανδρου συγκλίνουν, καθώς θεωρούν ότι ο σεβασμός, η δικαιοσύνη και το κλίμα ειρήνης μεταξύ των συμμάχων ή των κατακτημένων λαών και του κατακτητή, είναι απαραίτητα στοιχεία για την αρμονική τους συμβίωση και συνεργασία.

- Για τον Μ. Αλέξανδρο **βλ. βιβλίο φροντιστηρίου σσ.364-369:**

Α. Η διαφορά προσέγγισης στην ηγεμονία του Αλέξανδρου αιτιολογείται («νομίζων») με τη πεποίθηση του Αλέξανδρου ότι είναι θεόθεν εντεταλμένος να λειτουργήσει ως οργανωτής-ενορχηστρωτής και συμφυλιωτής όλων. Πίστευε, δηλαδή, ότι θα μπορούσε να συγκεράσει τις ιδιαιτερότητες κάθε λαού και να είναι ο ίδιος κοινός κυβερνήτης των πάντων. Για να καταφέρει να επιτύχει αυτό τον σκοπό του θα έπρεπε να εφαρμόσει μία πολιτική αποδεκτή από τους διαφορετικούς λαούς. Επεδίωξε να φαίνεται και να συμπεριφέρεται ως ένας αγαθός ηγεμόνας που εκπληρώνει μια θεϊκή αποστολή (όχι ως κατακτητής), αλλά κοινός ήκειν θεόθεν άρμοστής και διαλλακτής τῶν ὄλων νομίζων. Δηλαδή, προέβαλλε στους Πέρσες και τους υπόλοιπους κατοίκους της Ασίας την ιδέα ότι είχε θεϊκή καταγωγή και ότι θα έπρεπε να τον σέβονται και να τον τιμούν ως θεό και ότι ο ίδιος επιτελούσε μια θεϊκή αποστολή. Ο στόχος του ήταν η εξασφάλιση της υποταγής των ασιατικών πληθυσμών που – ούτως ή άλλως- είχαν την τάση να θεοποιούν τους πολιτικούς τους ηγεμόνες,

διότι πίστευαν ότι τα χαρακτηριστικά τους (π.χ. ανδρεία, ευστροφία, δύναμη κλπ.) είναι θεϊκά χαρίσματα (π.χ. Αιγύπτιοι Φαραώ, Πέρσες ηγεμόνες κλπ.).

Β. Άλλο ένα στοιχείο της τακτικής που εφάρμοσε ο Αλέξανδρος για την επέκταση και τη σταθεροποίηση της κυριαρχίας του ήταν η επιδίωξη ειρηνικής προσάρτησης φυλών / λαών κατά τη διάρκεια της εκστρατείας του (διπλωματία). Όσοι δεν πείθονταν να ενωθούν χωρίς αντίσταση, τους κατακτούσε με πόλεμο. Προέβη σε περιορισμό της χρήσης βίας μόνο σε όσους δεν πείθονταν με τον λόγο (=επιχειρήματα, λόγια). Δεν ήταν, λοιπόν, για όλους οικειοθελής η συμμετοχή στην οικουμενική αυτοκρατορία που είχε χτίσει.

Γ. Ο Αλέξανδρος προέβη σε συμφιλωτικές ενέργειες που συνέτειναν στην οργάνωση μιας οικουμένης («και εις ταύτῳ συνενεγκὼν τὰ πανταχόθεν»). Μάλιστα, ο τρόπος με τον οποίο ενήργησε ο Μακεδόνας στρατηλάτης παρομοιάζεται με την αναμεικτική διαδικασία που ακολουθεί κάποιος όταν φτιάχνει ένα ρόφημα στον κρατήρα («ὡσπερ ἐν κρατήρι μίξας»). Μόνο που αυτός ο κρατήρας είναι κρατήρας φιλίας («φιλοτησίῳ») και δεν περιλαμβάνει βρώσιμα συστατικά, αλλά τρόπους ζωής, ήθη, γάμους και συνήθειες. Η αυτοκρατορία του Αλέξανδρου παρομοιάζεται με ένα μεγάλο αγγείο αγάπης και φιλίας, στο οποίο ο στρατηλάτης ανέμειξε τα διαφορετικά ήθη και έθιμα των λαών, συνενώνοντάς τα σε ένα αρμονικό σύνολο, ώστε όλοι να ζουν με ομόνοια. Με τη δημιουργία μεταφορικής (οπτικής / κινητικής / ακουστικής) εικόνας ο Αλέξανδρος παρουσιάζεται σαν να ομογενοποιεί μέσα σε ένα μεγάλο αγγείο διαφορετικούς λαούς με τα αντίστοιχα ήθη και έθιμα.

Δ. Ο Αλέξανδρος εφάρμοσε την πολιτική της ομογενοποίησης των πολιτισμών.

Ε. Η πρακτική των επιγαμιών που ακολούθησε ο Αλέξανδρος για να διατηρήσει την κυριαρχία του στην αχανή αυτοκρατορία.

-Για τον Ισοκράτη :

-Η δικαιοσύνη εξασφαλίζει την ειρήνη μεταξύ των συμμάχων (με το να μην κάνετε **τίποτε παρά το δίκαιο**, όχι μόνο αυτή την πόλη θα κάνετε ευτυχισμένη αλλά και όλους τους άλλους Έλληνες)

-Η αλληλεγγύη εξασφαλίζει την εμπιστοσύνη των συμμάχων απέναντι στην Αθήνα (όταν δουν ότι η δική μας δύναμη είναι σε αναμονή και έτοιμη να **προσφέρει βοήθεια σε όσους αδικούνται**)

- Αν οι Αθηναίοι γίνουν πρότυπο δίκαιης συμπεριφοράς, τότε και οι υπόλοιποι Έλληνες θα είναι πρόθυμοι να τους βοηθήσουν σε κάθε αγώνα (αλλά θα **έχουμε πολλούς που φανερά και πρόθυμα θα αγωνίζονται** μαζί μας)

- Η υπεράσπιση της ελευθερίας καθιστά τους Αθηναίους σωτήρες των άλλων πόλεων και όχι κατακτητές (να γίνουμε **οι προστάτες της ελευθερίας των Ελλήνων και να ονομαστούμε σωτήρες και όχι καταστροφείς**)

**(Μονάδες 10)**

## **ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ**

**Γ1. Να μεταφράσετε στη νέα ελληνική το απόσπασμα:** «Επιδαυρίους μὲν γὰρ καὶ Κορινθίους καὶ Φλειασίους ... τὸ δ' ἐνθάδε γνωσθὲν αὐτῆς τῆς διανοίας σημειῶν ἔστιν.»  
Αυτά πρέπει να σκεφθούμε (ή: αφού σκεφθούμε) και να μη φοβόμαστε για τη ζωή μας, μήτε ν' ακολουθούμε τυφλά τη γνώμη των συμμάχων μας, τους οποίους είχαμε την αξίωση να τους διευθύνουμε στο παρελθόν, παρά μόνοι μας να σκεφθούμε (ή: αφού κρίνουμε οι ίδιοι) και να επιλέξουμε όχι εκείνο που είναι το πιο βολικό γι' αυτούς, αλλά εκείνο που αρμόζει στη Σπάρτη και όσα έχουμε πράξει. Για τα ίδια δηλαδή ζητήματα δεν πρέπει να λαμβάνουν όλοι τις ίδιες αποφάσεις, αλλά ανάλογα με τις ηθικές αρχές που έθεσε ο καθένας ως βάση στη ζωή του. Τους Επιδαυρίους βέβαια και τους Κορινθίους και τους Φλειασίους δεν μπορεί κανένας να τους κατακρίνει, αν (διότι) δεν τους ενδιαφέρει τίποτε άλλο, παρά πώς να παρατείνουν και να γλυτώσουν τη ζωή τους. Οι Λακεδαιμόνιοι όμως δεν μπορεί να επιζητούν με κάθε τρόπο τη σωτηρία τους, αλλά αν ο τρόπος της σωτηρίας τους δεν είναι και έντιμος, εμείς πρέπει να προτιμούμε τον ένδοξο θάνατο. Διότι αυτούς που θέλουν να λέγονται γενναίοι, τίποτε άλλο δεν πρέπει να τους ενδιαφέρει τόσο, όσο να μη φανούν ότι κάνουν κάποια ατιμωτική πράξη. Η ανανδρία των πόλεων είναι εξίσου καταφανής και σε αποφάσεις σαν αυτή, όπως και στους πολεμικούς κινδύνους. Διότι στο μεγαλύτερο μέρος από όσα γίνονται στον πόλεμο, έχει να κάνει η τύχη, ενώ εκείνο που αποφασίσθηκε εδώ, είναι σημείο (απόδειξη) της δικής μας νοοτροπίας.

**Γ2. Ποιες συμβουλές δίνει στο παραπάνω κείμενο ο Αρχίδαμος στους συμπατριώτες του και με ποια επιχειρηματολογία τις ενισχύει;**  
Βλ. παραπάνω, μετάφραση.)

**Γ3α. (i) Στην 1<sup>η</sup> περίοδο του κειμένου να εντοπίσετε το επίρρημα συγκριτικού βαθμού και το επίθετο υπερθετικού βαθμού και να μεταφέρετε το 1<sup>ο</sup> στον υπερθετικό βαθμό και το 2<sup>ο</sup> στον συγκριτικό (ii) Στην τελευταία περίοδο του κειμένου να μεταφέρετε τα ουσιαστικά στην ίδια πτώση του άλλου αριθμού και το επίθετο στη γενική ενικού του θηλυκού γένους στον συγκριτικό βαθμό.**

πρότερον: πρώτον ῥᾶστον: ῥᾶον

τὸ μέρος: τὰ μέρη

τῆ τύχη: ταῖς τύχαις

τῆς διανοίας: τῶν διανοιῶν

σημεῖον: σημεῖα

τὸ πλεῖστον: τῆς πλείονος

**Γ3β. Να γράψετε τον ζητούμενο τύπο για καθεμιά από τις λέξεις που σας δίνονται:**

**ἡξιούμεν:** το β' πληθυντικό υποτακτικής ενεστώτα στην ίδια φωνή ἀξιῶτε

**ἐπιπλήξειεν:** τον ίδιο τύπο στον μέλλοντα της ίδιας φωνής **ἐπιπλήξει**

**ἀμφισβητοῦσιν:** το γ' ενικό οριστικής παρατατικού στην ίδια φωνή **ἠμφισβήτει** ή **ἠμφεσβήτει**

**τὸ γνωσθέν:** τον ίδιο τύπο στον παρακείμενο της ίδιας φωνής τὸ **ἐγνωσμένον**

**φανῆναι:** το β' ενικό προστακτικής στον ίδιο χρόνο και φωνή **φάνηθι**

**Γ4α. ἡμῖν (το 1<sup>ο</sup>), περιποιῆσαι, τὸν θάνατον, πράττοντας:** να χαρακτηρίσετε συντακτικά τις παραπάνω λέξεις.

**ἡμῖν (το 1<sup>ο</sup>):** δοτική προσωπική του ενεργούντος προσώπου ή του ποιητικού αιτίου στο «τοῖς πεπραγμένοις»

**(τοῦ) περιποιῆσαι:** έναρθρο απαρέμφατο, β' ὀρος σύγκρισης από το «ἄλλου» και αντικείμενο του ρ. *φροντίζοιεν*

**τὸν θάνατον:** αντικείμενο στο ρηματικό επίθετο «αἰρετέον ἐστί»

**πράττοντας:** κατηγορηματική μετοχή, εξαρτώμενη από το «φανῆναι», αναφερόμενη στο ενν. «τοὺς ἀμφισβητούντας», ως κατηγορηματικός προσδιορισμός σε αυτό.

**Γ4β. «Λακεδαιμονίους δ' οὐχ οἷόν τ' ἐστὶν ἐκ παντὸς τρόπου ζητεῖν τὴν σωτηρίαν, ἀλλ' ἂν μὴ προσῆ τὸ καλῶς τῷ σώζεσθαι, τὸν θάνατον ἡμῖν μετ' εὐδοξίας αἰρετέον ἐστί.»:** να γράψετε την υπόθεση και την απόδοση του υποθετικού λόγου στο παραπάνω απόσπασμα και να επισημάνετε το είδος του.

**Υπόθεση:** ἂν μὴ προσῆ

**Απόδοση:** αἰρετέον ἐστί

**Είδος:** αόριστη επανάληψη στο παρόν και μέλλον

**Γ4γ. «Περὶ γὰρ τῶν αὐτῶν ... περιποιῆσαι σφᾶς αὐτούς.»:** να γράψετε τις δευτερεύουσες προτάσεις του αποσπάσματος, να επισημάνετε το είδος τους και τη συντακτική λειτουργία τους.

**«ὡς ἂν ἐξ ἀρχῆς ἕκαστοι τοῦ βίου ποιήσωνται τὴν ὑπόθεσιν.»:** δ/σα αναφορική – υποθετική, παραβολική πρόταση (δηλώνει τρόπο), επιρρηματικός προσδιορισμός του τρόπου και της προϋπόθεσης.

**εἰ μηδενὸς ἄλλου φροντίζοιεν ἢ τοῦ διαγενέσθαι καὶ περιποιῆσαι σφᾶς αὐτούς.»:** δ/σα επιρρηματική αιτιολογική πρόταση υποθετικής αιτιολογίας (εξαρτάται από το ψυχικού πάθους ρ. ἂν ἐπιπλήξειεν), ως επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας (δηλώνει αίτιο υποθετικό και ἀμφισβητήσιμο).

**ΤΖΙΤΖΙΚΑΚΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ  
ΜΗΤΡΟΥΣΚΑΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ  
ΓΙΑΝΝΑΚΗΣ ΝΙΚΟΛΑΣ**